

KÜLÖNFÉLÉK.

Kálmán Farkas nyitánya a reformátusok új énekes könyvéhez: Ének a z unitáriusok ellen az átkozódó zsoltárok dallamára. Kálmán Farkas gyomai ref. pap a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ f. évi 7-dik számában „Nyílt levél a Szerkesztőhöz“ czimű cikkében a reformátusok énekes könyve megújításához szól, de nyitányul jónak látja az unitáriusok ellen fujni éneket. Nem tetszik, hogy a ref. énekügyi bizottság az Istent „csak atyaként akarja tisztelni“ s nem „atyául nevezni“ s ezért neki ront az unitáriusoknak. A ref. énekügyi bizottsággal van dolga, s rátámad az unitáriusokra.

Mindenek előtt halleluját zeng, hogy a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ mult évi 52-ik számában új hang hallatik, mely a budapesti unitárius templomszentelés alkalmával mondott beszédekről szólva, azt mondja, hogy „unitárius testvéreink Krisztusa nem az evangeliom Krisztusa, nem a mi Krisztusunk.“ Azt természetesen elhallgatja, a mit a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ ezenkívül mond, a mi a keresztény életre vonatkozik, hogy ama beszédek az építő irodalomnak minő termékei. Aztán arról a nagy-szerű hatásról emlékezik meg, melyet a Budapesten tartott első unitárius istentisztelet a hallgatóságra tett, mely alkalommal egy előkelő világi emberük így nyilatkozott: „én is unitárius vagyok.“ Elmondja, hogy mint fogta karon az illetőt s adta kezébe a ref. és unitárius énekes könyveket tanulmányozásra. Azután jön a „sana ratio.“ „Az unitáriusok azt mondják: felette van az Irásnak a sana ratio.“ „De az a kitünő sana ratio nem lett-e insana akkor pld. mikor szegény Simén Domokos szint a végletekig ment a szt. háromság mozsárban törésében, vagy most mikor Brassai bácsi magát az Ur Istent is detronizálta!?“ „Az én evangéliumi élőhitem nekem nem engedi azt, hogy én az unitáriust testvéremül valljam; még talán inkább emlegethetnénk mohamedánus testvéreinket, mert azok legalább csak másodrendű prófétának elismerik az evangeliom Krisztusát!“

Im a Kálmán Farkas úr nyitánya a ref. énekügyhöz. Az ők énekügyi bizottsága ellen akar harcolni a bizottságtól kiadott próbafüzetben található módosítások miatt és főleg pedig megküzdeni a régi ma-

gyar dallamoknak az új énekes könyvbe való fölvételéért. S im mégis ránk lövi nyilait a kik pedig tudtunkkal a reformátusok énekügyi tárgyalásaiba belé nem szólottunk, legfennebb, ha dicsérettel említettük fel' ebeli törekvéseiket. Tőlünk ugyan akárminő módosításokat tehetnek, akárminő régi kifejezést megtarthatnak, ha úgy tetszik régi magyar dallamokat fölvehetnek, nem azért mintha nem érdeklődnénk a bizottság működése iránt, mert azt igenis óhajtjuk, hogy munkája jól sikerüljön, hanem egyszerűen abból az okból, mert ennek intézése az ők ügyök. Akadályoztuk-e mi valaha Kálmán Farkas urat, hogy a ref. énekügyben azt ne tegye, a mit akar, oly nézeteket ne nyilvánítson, a milyenek nyilvánítani épp kedve tartja? Törekedett-e valaki közülünk az ő viszonyát a ref. énekügyi bizottsághoz, megzavarni? Nem! Vagy tovább menve, hogy az unitáriusok a sana ratioval magyarázzák az Irást, Krisztusról más felfogással prédikálnak, hogy budapesti első istentiszteletök nagyszerű hatást gyakorolt, hogy egyik írójuk a szentháromságtan létrejöttének történetét felmutatta, vagy hogy akadt volna közöttük egy, ki az Ur Istent detronizálja: akadály-e ez a ref. énekügyi bizottság munkálatainak, akadály-e ez a magyar rythmus alkalmazásának, akadály-e ez annak, hogy az Isten „atyául“ neveztessek. Nem! És Kálmán Farkas úr az ő énekügyökben mégis ellenünk ad éneket!

Ugy látszik ezt ő rég komponálta, s csak elő kellett valahol' ezt a sajtószzerű zsolttárt adnia; ki kellett belőle annak az „evangeliumi“(!) hangnak törnie, mely az unitáriusokat a keresztény testvériségből kiénekli, kiközösíti a mohamedánokon is túlra; nyilatkozni kellett annak a gerjedelemnek, melyet az unitárius istentiszteletnek másokra való hatása benne felkeltett; végig kellett lejtetni a sana ration, hogy láttassék, hogy mennyire insana az, ha a háromságtan körül mer vizsgálódni; ki kellett fúnia a legmagasabb hangot is: istentagadók ezek, kik detronizálták magát az Ur Istent! Bravo! bravo! Kálmán Farkas úr meg lehet elégedve szerzeményével, a maga nemében kitűnően sikerült s kétségtelesen sikerült compositiónak tartja ő is, hogy soron kívül is igyekezett bemutatni. Hát csak élvezze a dicsőséget, gyönyörködjék alkotásában.

Hanem soron belül mondja meg csak Kálmán Farkas ur evangeliumi élő hitéhez erősen ragaszkodva, s anélkül, hogy mi testvériségünket neki nagyon ajánlanók, hogyha az unitáriusok a Krisztust elsőrendű profétának, életnek, útnak, igazságnak elismerik, mert tudtunkkal erről nem mondtunk le, s a mahomedanusok csak másodrendű profétának ismerik el, hogyan jöhetnek mégis az utóbbiak a keresztény hitestvériségben az unitáriusokon elől? Mondja meg csak, hogy ha azt a sana ratiót annyira kárhoztatja, mi az mégis a mivel az Irást az

Írásból a szentlélek segedelmével magyarázza, mi az a mivel ő azt itéli, hogy az Írásmagyarázás nem csupán a pápistaságnak a joga, mi az a mi az embert a magyarázatban, hogyha a mint meg is mutatja, a szentlélek segedelme mellett is tévedhet, a tévedésektől mégis megóvja? És mondja meg végül, minő protestáns elv az, a mely más magyarázatot az övéen kívül nem tűr, más vallást a reformátuson túl a kereszténységben elismerni nem akar?

Addig is pedig engedje meg léteznünk az Istennek jóvoltából, kit a Krisztussal együtt vallunk és hiszünk, s a kit, értesítjük, még Brassai se hagyott el, hanem csak egy értekezést irt a keresztény vallás szerzőjéről, hogy neki tisztelettel adózzék egész az imádás határáig.

Gálfalvi Imréné. szül. Sala Karolináról, ki a kolozsvári Collegiumnak egyik jóltevője, Nagy János nyárad-gálfalvi lelkész a Maros-Vásárhelyen megjelenő „Közérdek“-ben érdekes emlékezést irt.

Szép hagyomány. Dr. Demjén Farkas, ki f. évi febr. 6-án hunyt el Maros-Vásárhelyt, az odavaló unitárius ekkleziának, a kolozsvári unitárius s a maros-vásárhelyi ref. Collegiumnak, együtt mintegy 6000 frotot hagyott.

Jerson Henrik, a Brit és Külföldi Unitárius Társulat titkára f. évi jan. 10-ről keltevezve egy meleg hangu levelet irt szerkesztő társunk, Kovács Jánoshoz, melyből közöljük a következőket:

Kedves Kovács ur! Megérkezésemkor egy levelező lapon akartam írni Önnek, de mivel egy hosszú levélben óhajtottam tudósítani sok mindenről, s meg köszönni azokat a szíves szolgálatokat, melyeket Budapesten létem alkalmával velem szemben tanusított, azért halogattam a levélírást mostanig. Valóban, csak akkor éreztem, s tudtam igazán méltányolni az ön szíves szolgálatát, a mikor egymástól elváltunk s egészen magamra voltam hagyatva. Nagyon szép volt öntől, hogy szomorú családi körülményei között is, érettem Budapestre jött. Derzsi ur a budapesti templom képét megküldötte, a melyet köszönettel fogadtunk. Rámába tétetjük s a többi emlékeink közé fogjuk elhelyezni diszes helyre.

Az Amerikai Unitárius Társulat titkárának, Reynolds urnak, ígéretem szerént, egy levelet irtam az innepély lefolyásáról, s éppen most kaptam egy testvéries érzelmű választ tőle, melyben megköszönte a választmány nevében a szíves értesítést s kifejezte, hogy mily benső rokonszenvvel vannak a magyar hitrokonok iránt.

Haza érkezésem után, természetesen, mindjárt jelentést tettem a választmányunknak küldetéséről s a tapasztaltakról, de azt kívánták, hogy írásban adjam be, hogy terjesszék a „Tanács ülés“ elébe. Ín

soha sem fogom elfelejteni, hogy mennyivel több kedves barátom van most, mint az előtt, míg önöknél nem voltam. Rendkívül örvendek, hogy elmentem, mert most teljesen ism. retes az önök otthonok, s egyházi ügyeik. Szeretnék megint elmenni melegebb és alkalmasabb időben. Adja át szívélyes üdvözetemet a püspöknek s nemeskeblű nejének, valamint a többi kedves ismerőseimnek. Fogadja stb.

Polgárdii levél. Jelen helyzetünk biztató. Állításomat számok igazolják. Összes vagyonunk alapokban és forgató tőkében 847 frt, mely 400 frttal haladja meg előző évi vagyoni állapotunkat. Lélekszám szerint vagyunk 250-en, s bár rohamos gyarapodást nem várunk, nem is kívánunk, méltó öröm az nekünk, hogy kicsiny gyülekezetünk éléhalad. Iskolánkba, melyet azért szerveztünk, mivel ref. testvéreink úgy ref., mint unitárius vallásu tanköteleseinktől felette magas tandíjat követeltek, mindennap jár 26 fi- és lány, kik közül 15 unitárius, 11 más vallásu. Más vallásuak hetenként két órán az illető felekezeti iskolában nyernek hitoktatást. Hívaink búzgóságuknak szép jelét adják, midőn az istentiszteleteken úgy vasárnap, mint köznapokon számosan jelennek meg, s szívemelő éneklésükkel nagyban hozzájárulnak a hálaáldozatok hatályosságának emeléséhez. Az Isten közöttünk „a kövekből támaszt prófétákat!“ Éltrevalóságunk kétségtelen bizonyítéka legközelebből az, hogy egy építendő templom eszméjével is megakarván barátkozni, f. évi febr. 10-én szépen sikerült tánczvigalmat tartottunk, melynek tiszta jövedelmét: 100 frt, annak alapjául helyeztük el. Ily körülmények között hát, elenyésző csekély jelentőségűnek tekintem, ha egy vagy más röpirat, mint legújabbán „Keszi Pál uram beszélgetései lelkészével az unitáriusokról“ czimű, alaptalan ráfogásokkal illet bennünket. Ez minket nem ijeszt el, sőt annál nagyobb búzgósággal ragaszkodunk a tisztult váláshoz és építjük egyházunkat. Köszöntjük az erdélyieket atyafiúi érzettel és indulattal. Polgárdi, 1891. febr. 18.

—u—

Eretnekség miatt az egyházi bíróság előtt. Clevelandben, az Egyesült Államokban, Mack Queary anglikán lelkészt, ki „Az ember és kereszténység evolutioja“ czimű könyvet írta, azzal vádolták, hogy művében kétségbe vonja a Jézus szeplőtlen születését és testi feltámadását. A vádat egy öt tagból álló papi testület tárgyalta. A kérdés az volt, hogy a vádolt lelkész nézetei összeegyeztethetők-e a keresztény vallás hitelveivel. Az ítélet még nincs kimondva. Az anglikán egyházban, az Egyesült Államokban, ez az első vád ilyen nézetért Bármilyen legyen az ítélet, az bizonynyal hatással lesz az egyházra, de nem a vallásos eszmék fokozatos haladására.

A Clarke tanári állomásra, melyet a meadville-i unitárius hittani

intézetnél, amerikai hitrokonaink a hirneves pap és író emlékére állítanak, már begyült aláírás útján 80,000 frt. Szép jele ez egyfelől az érdem méltánylásának, másfelől pedig a nevelésügy iránt mutakkozó buzgóságnak.

Gyászhirek.

W e r e s s D é n e s, tordai középiskolánk felügyelő gondnoka, a megye volt alispánja, s általában a közéletnek és társadalomnak egyik legerősebb kezű munkása, ez év január havának 23-dikán, 47 éves korában, váratlanul elhunyt. E jeles férfiú halála nem csak szülővárosában és megyéjében, de szélesebb körben is mély és igaz részvétet keltett. Majdnem 20 évet tesz ki az az idő, melyen keresztül nem csak buzgalommal, de mondhatni, lázas tevékenységgel vett részt a város és megye mindennemű mívelődési, társadalmi és politikai mozgalmiban. Egyleteknek társulatoknak alakulása és fölvirágzása Torda városában mind az ő nevéhez fűződnek; az ő munkásságából és anyagi támogatásából nyerték az első lökést arra nézve, hogy a társadalom előtt létjogukat igazolhassák. A vármegye gyönyörű palotája, a tordatopánfalvi regényes út jó karba hozása, a megyei nyugdíj-intézet megalakítása mind az ő érdeme. Egyházunk s főképp tordai középiskolánk történetében is följegyzést érdemel az ő neve, mert annak ügyeit szeretettel gondozta s javára egy 500 frtos alapítványt tett. Főleg a tanári kar iránt tiszteletének és szeretetének adta több ízben tanujelét. Azok nagyobb részéhez kiváló tisztelet és barátság kötötte, kik előtt s általában intelligens barátai, valamint az előkelő idegenek előtt is vendégszerető házának ajtai mindig nyitva állottak és így az ő hajléka a városi és megyei notabilitások legkedvesebb találkozási helyét képezte. Általában erélyes hivatalnok, a társadalom sokoldalú míveltséggel bíró vezérférfia és közhasznú tevékeny munkása s a szó szoros értelmében uri ember volt. Koporsóját tisztelőinek és barátainak beláthatlan serege mély fájdalommal kísérte utolsó útjára. Mélyen megszorodott két testvérének, kiket atyai szeretettel és gonddal nevelt föl és juttatott életpályához: enyhet és megnyugvást kérünk az egek urától néma fájdalmaikra. — Tordátfalvi V é g h J ó z s e f, országos al-levéltárnok, egyházi tanácsos febr. hó 12-én 73 éves korában elhunyt Budapesten. Jó hivatalnok s vallásáért lelkesülő egyén volt. 1890. nov. 11-én kelt végrendelete szerint megtakarított vagyonából — hiteles értesülésünk alapján — a székely-kereszturi unitárius iskola 6-ik tanári állomása megalapítására 1500 frtot hagyott s szintén ugyanez intézet tanári állomására tett korábbi 100 frt alapítványát kifizettetni rendelte. A bu-

dapesti unitárius eklézsia állandó pénzalapja gyarapítására 591 frtot hagyott. Tordátfalvi birtokát s pénznek többi részét rokonainak hagyományozta. A budapesti unitárius eklézsiának 10 évig buzgó pénztárnoka. Folyóiratunkat eleitől fogva lelkesen pártolta, s hogy halála után se szünjék meg, ez évben 50 frtot küldött évi díjának állandósítására. Legyen áldott emlékezete! — Török Sámuel, a székelykereszturi egyházkör nyugalm. esperese, szentmihályi lelkész, febr. 13-án meghalt. Most csak annyit fejezünk ki, hogy benne az anyaszentegyház egyik leghivebb szolgálja hunyt el. A néhaiban Török Áron esperes édes atyját gyászolja. — Bölöni Nagy Józsefné, szül. Szőcs Rachel, a székely nőknek egyik kiváló alakja, febr. 13-án 68 éves korában megszűnt élni. Halálát férje, s gyermekei: Nagy Dénes árvaszéki ülnök; Albert Lőrinczné és Rédiger Gézáné s nagyszámu családjuk fájlalja. — Id. Lászlóczy Péter egyh. tanácsos, Kolozsvár városi polgár 81 éves korában jobb létre költözött. Mintaképe volt az igazi polgárnak, ki szereti családját, nemzetét és egyházát. Az Egyh. főtanács ezért taggá választással is tisztelte meg. Ifj. Lászlóczy Samu és Lászlóczy Péter jeles iparosok s nagyszámu család siratja a t. családfőt. — Ajtai János, halmási lelkészt érzékeny veszteség érte nagynénje, özv. Szizethy Pálné szül. Sinczky Zsuzsanna halálában, ki neki nevelő anyja volt.

A Szerkesztőség postája.

K. J. Az érdekes adat jönni fog. — A székely-kereszturi iskola tanári székeire tett adakozások jövő fűzetben egyszerre jönnek, valamint a beküldött nyilv. köszönetek is.

ARANYKÖNYV.

A BUDAPESTI UNITÁRIUS LELKÉSZI ÁLLÁSRA ÉS ÁLLANDÓ IMAHÁZRA TETT KEGYES ADOMÁNYOK.

(XLI. közlemény.)

Sebes Pál gyűjtése a 32. sz. gyűjtőkönyvecskén: Ajtai K. Albert 1 frt, Ullmlein Ernő 1 frt, Schmidt Károly 1 frt, Pfannschmiedt Kálmán 1 frt, Scherz 1 frt, Szalay 50 kr., Létai Domokos és neje Török Etelka 16 frt, Torozkó-Szt.-Györgyi ekkla 10 frt, Dr. Donhoffer Ede 1 frt, Macher Károly 6 frt, Follért Károly 1 frt, Glauber D. 50 kr., Seitel 3 frt, Sebes Pál 1 frt. Összesen: 34 frt.

Szokoly Viktor gyűjtése a 97. sz. gy. k.-re: Szabó Rezső 40 kr., Dr. Nagy 40 kr., Kovács Giza 20 kr., Rajkó 10 kr., Tankrét 20 kr., Garam 20 kr., Garabonczás 10 kr., Jászfalusi 20 kr., Bazel 20 kr., Szokoly Viktor 5 frt 80 kr., Özv. Hegedüs Jánosné 30 kr., Janka 20 kr., Vásárhelyi 50 kr., Gramsperger 20 kr., N. N. 20 kr., Váradi Sz. 20 kr., Dankó 1 frt, Juhász Pál 50 kr., Juhász Pálné 40 kr., Juhász Jánosné 10 kr., Naszvadi Pál 20 kr., Naszvadi Erzsébet 20 kr., Naszvadi István 20 kr., Nagy Jánosné 20 kr., Szabó Sándor 30 kr., Fekete Gyula 20 kr., Galambos 40 kr., Horváth Zs. 10 kr., N. N. 20 kr., Knöpfler 10 kr., Eisler 20 kr., Eisler Zs. 10 kr., Scharzkopf 40 kr., Peitner 30 kr., Kohn 10 kr., Pohl 20 kr., Julcsi 20 kr., Miskolczi 20 kr., N. N. 20 kr., Tóth István 1 frt, Teller 10 kr., Unger 20 kr., Valovics 20 kr., Josephy 10 kr., Venturin 20 kr., Kovács J. 20 kr., Porteleki 10 kr., Reis 20 kr., Tibai Pál 20 kr., Palovich 10 kr., Radovich 20 kr., Perjes 20 kr., Cherrier Péter 10 kr., Novák József 20 kr., Petró János 20 kr., Rimeli 10 kr., Molnár J. 20 kr., Kovács I. 20 kr., Szeremlei József 10 kr., Novák János 20 kr., Haas Rezső 20 kr., Eichenbaum 10 kr., Budakeszi 20 kr., Hartmann Berta 20 kr., Staub 10 kr., Tóth 20 kr., Faragó 10 kr., Ormai Ferencz 20 kr., Ormai Ferenczné 20 kr., Ormai Vilma 20 kr., Ormai Béla 20 kr., Frank Gy. 10 kr., Özv. Kerek Györgyné 20 kr., Tóth Ádám 10 kr., Szokoly Viktorné 5 frt, Molnár J. 10 kr., Farkasné 50 kr., Pethes 20 kr., Szokoly Péter Arthur 1 frt 20 kr., Kerek Erzsébet 20 kr. Összesen: 28 frt 20 kr.

Veress Dénes adománya a 113. sz. gy. k.-re 10 frt.

Dimény Domokos gyűjtése a 170. sz. gy. k.-én: Dimény D. 50 kr., Dimény S. 20 kr.; Szász András 10 kr., Jakab I. 10 kr., Béla M. 10 kr. Összesen: 1 frt.

(Folytatása következik.)

DERZSI K.